

Tappar medelklassen tron på demokrati?

Av ANDERS MELLBOURN

Det behövs en medelklass för att såväl demokrati som marknadsekonomi ska fungera. Ska ekonomisk och politisk utveckling verkligen lyckas måste det skapas eller finnas en medelklass.

Så lyder rådande visdom och så tänker de flesta av oss. Frågan i dag blir då om det i globaliseringens alla tillväxtcentra har skapats en medelklass som dels överlever den globala ekonomiska krisen dels blivit så stark att den står fast i sina liberala värderingar.

I Kina riktas just nu den oroade uppmärksamheten mest mot migrantarbetarna som krisens offer. Mellan 20 och 40 miljoner arbetare tvingas återvända till sina bondbyar i Kinas inland från de stora kuststäderna där de utgjort nödvändig arbetskraft för den väldiga byggboomen. Migrantarbetarnas situation är naturligtvis tragisk och den sociala oron på Kinas landsbygd kan nog tillta. Men dessvärre - i moralisk mening - är migrantarbetarna papperslösa och oorganiserade med osäkra villkor och de har inte lärt sig att ställa krav.

Cyniskt uttryck kan det snarast var en trygghet för Kina att det är en så svag grupp som i någon mening kan sväljas upp i sina hembyar som drabbas tydligast av krisen.

Värre blir det om den ekonomiska utvecklingen blir så negativ att den nyskapade medelklassen förlorar sina arbeten och sin tro på att allt hela tiden blir bättre. Stora grupper akademiskt utbildade unga står redan utan arbete. För den kommunistiska partiledningen som hittills köpt deras politiska tystnad med ökat välstånd och ekonomisk tillväxt kan det bli särskilt känsligt om medelklassen börjar protestera.

I bästa fall kräver den då de politiska fri- och rättigheter de egentligen redan skulle ha fått, om våra teorier för demokrati och utveckling stämde. I värsta fall – och dessvärre mer sannolikt – kan den förlorande medelklassen vända sig inåt i starkare nationalism och vrede mot omvärlden, inte minst mot det USA som varit globaliseringens ledare och där den nuvarande världskrisen tog sin början.

I Central- och Östeuropa har likaså en ny medelklass fått det oändligt mycket bättre de senaste tio åren. Den har vunnit både politisk frihet och ekonomiskt välstånd.

Men när krisen nu kommer är det medelklassens bostadslån som varit för stora och dess säkerheter som blivit värdelösa.

Med bristen på arbeten i Västeuropa tvingas många av de välutbildade arbetare som sökt sig västerut de senaste åren och skaffat sig ett bredare europeiskt och kosmopolitiskt perspektiv tillbaka till hemländer där ekonomin krymper snabbt.

Har denna nyskapade medelklass i Europa hunnit växa sig stark och trygg i sina värderingar? Eller faller snabbt tron på demokrati, marknadsekonomi och internationell samhörighet när de årliga tillväxttalen visar på minus i stället för plus?

Den som är benägen till historiska paralleller har anledning att känna oro. Spåren förskräcker. 1930-talets europeiska erfarenhet är att en medelklass i kris föll för totalitära lockelser och gick mot fascism och nazism. Klassmässigt var nazism och fascism huvudsakligen en mittenextremism.

Vi tror och hoppas nu att vi vet så mycket mer om hur ekonomi och demokrati fungerar än vad man gjorde på 1930-talet. Vi har skapat den europeiska unionen för att upprätthålla fred och samhörighet i Europa. Jag tror fortfarande att det är så. Men det känns inte riktigt tryggt.

Anders Mellbourn har varit chefredaktör för Dagens Nyheter och direktör för Utrikespolitiska institutet. Han är kolumnist för Utrikesbloggen.se.